

Komplexní analýza

Fourierova transformace

Martin Bohata

Katedra matematiky
FEL ČVUT v Praze
bohata@math.feld.cvut.cz

Motivace a definice

- Chceme najít rozklad do funkcí $e^{i\omega t}$ i pro neperiodickou funkci $f : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{C}$.
- Aplikace: Zpracování signálu, fyzika, matematika,...

Definice

Nechť $f : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{C}$. **Fourierova transformace** funkce f je funkce $\hat{f} : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{C}$ definovaná předpisem

$$\hat{f}(\omega) := \int_{-\infty}^{\infty} f(t)e^{-i\omega t} dt.$$

Inverzní Fourierova transformace funkce f je funkce $\check{f} : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{C}$ definovaná předpisem

$$\check{f}(\omega) := \frac{1}{2\pi} \int_{-\infty}^{\infty} f(t)e^{i\omega t} dt.$$

- Jiné značení: $\hat{f}(\omega) = \mathcal{F}[f(t)](\omega)$ a $\check{f}(\omega) = \mathcal{F}^{-1}[f(t)](\omega)$.
- Integrál v definici Fourierovy transformace chápeme ve smyslu Cauchyovy hlavní hodnoty:

$$\int_{-\infty}^{\infty} g(t) dt = \lim_{R \rightarrow \infty} \int_{-R}^R g(t) dt.$$

- Postačující podmínka pro existenci Fourierovy transformace (a inverzní Fourierovy transformace) je $f \in L^1(\mathbb{R})$, kde

$$L^1(\mathbb{R}) = \left\{ f : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{C} \mid \int_{-\infty}^{\infty} |f(t)| dt < +\infty \right\}.$$

Fourierova transformace charakteristické funkce

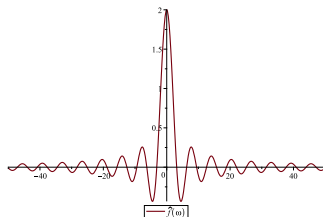
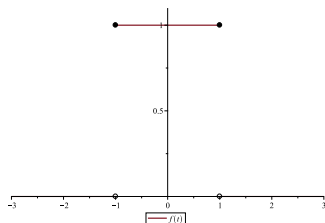
Příklad

Ať

$$f(t) = \begin{cases} 1, & t \in [-1, 1], \\ 0, & t \in \mathbb{R} \setminus [-1, 1]. \end{cases}$$

Potom

$$\hat{f}(\omega) = \begin{cases} 2 \frac{\sin \omega}{\omega}, & \omega \in \mathbb{R} \setminus \{0\}, \\ 2, & \omega = 0. \end{cases}$$

Základní vlastnosti

Příklad

$$\mathcal{F} \left[\frac{1}{1+t^2} \right] (\omega) = \pi e^{-|\omega|}$$

Tvrzení

Nechť funkce f a g mají Fourierovu transformaci a $a \in \mathbb{C}$.

- 1 $\mathcal{F} [f(t) + ag(t)] (\omega) = \mathcal{F} [f(t)] (\omega) + a\mathcal{F} [g(t)] (\omega).$
- 2 $\mathcal{F} [f(t)] (\omega) = 2\pi\mathcal{F}^{-1} [f(t)] (-\omega).$
- 3 *Je-li $a \in \mathbb{R}$, pak $\mathcal{F} [f(t - a)] (\omega) = e^{-i\omega a} \mathcal{F} [f(t)] (\omega).$*
- 4 *Je-li $a \in \mathbb{R}$, pak $\mathcal{F} [e^{iat} f(t)] (\omega) = \mathcal{F} [f(t)] (\omega - a).$*
- 5 *Je-li $a \in \mathbb{R}$ nenulové, pak $\mathcal{F} [f(at)] (\omega) = \frac{1}{|a|} \mathcal{F} [f(t)] \left(\frac{\omega}{a} \right).$*

Důkaz: Viz přednáška. ■

Základní vlastnosti

Příklad

$$\mathcal{F} \left[\frac{e^{it}}{1 + (2t - 3)^2} \right] (\omega) = \frac{\pi}{2} e^{-\frac{3i(\omega-1)}{2}} e^{-\frac{|\omega-1|}{2}}$$

Věta (O spojitosti obrazu)

Jestliže $f \in L^1(\mathbb{R})$, pak $\hat{f}$ je spojitá funkce.

Důkaz: Vynecháváme. ■

Věta (Obraz derivace)

Jestliže $n \in \mathbb{N}$ a $f, f', \dots, f^{(n)} \in L^1(\mathbb{R})$ jsou spojité, pak

$$\mathcal{F} \left[f^{(n)}(t) \right] (\omega) = (i\omega)^n \mathcal{F} [f(t)] (\omega).$$

Důkaz: Viz přednáška. ■

Základní vlastnosti

Věta (O derivaci obrazu)

Jestliže $f(t)$ a $tf(t)$ leží v $L^1(\mathbb{R})$, pak

$$\mathcal{F} [tf(t)] (\omega) = i \frac{d}{d\omega} \mathcal{F} [f(t)] (\omega).$$

Důkaz: Viz přednáška. ■

Příklad (Obraz Gaussovy funkce)

$$\mathcal{F} [e^{-t^2}] (\omega) = \sqrt{\pi} e^{-\frac{\omega^2}{4}}.$$

Odtud plyne, že pro $a > 0$ je

$$\mathcal{F} [e^{-at^2}] (\omega) = \sqrt{\frac{\pi}{a}} e^{-\frac{\omega^2}{4a}}.$$

Konvoluce

Definice

Konvoluce funkcí $f : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{C}$ a $g : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{C}$ je funkce $h = f * g : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{C}$ definovaná vztahem

$$h(t) = \int_{-\infty}^{\infty} f(\tau)g(t - \tau) d\tau.$$

- Existuje-li konvoluce $f * g$, pak $f * g = g * f$.
- Lze ukázat, že pro $f, g \in L^1(\mathbb{R})$ je $f * g \in L^1(\mathbb{R})$.

Věta (O obrazu konvoluce)

Jestliže $f, g \in L^1(\mathbb{R})$, potom

$$\mathcal{F} [(f * g)(t)] (\omega) = \mathcal{F} [f(t)] (\omega) \mathcal{F} [g(t)] (\omega).$$

Důkaz: Viz přednáška. ■

Příklad

Ať

$$f(t) = \begin{cases} 1, & t \in [-1, 1], \\ 0, & t \in \mathbb{R} \setminus [-1, 1]. \end{cases}$$

Potom

$$(f * f)(t) = \begin{cases} 0, & t \in (-\infty, -2] \cup (2, \infty), \\ t + 2, & t \in (-2, 0], \\ 2 - t, & t \in (0, 2]. \end{cases}$$

Fourierova transformace $f * f$ je

$$\mathcal{F} [(f * f)(t)] (\omega) = \begin{cases} 4 \frac{\sin^2 \omega}{\omega^2}, & \omega \neq 0, \\ 4, & \omega = 0. \end{cases}$$

Věta o inverzi

Definice

Funkce f se nazve **po částech spojitá** na intervalu $I \subseteq \mathbb{R}$, jestliže je po částech spojitá na každém intervalu $[a, b] \subseteq I$.

Věta (O inverzní Fourierově transformaci)

Nechť $f \in L^1(\mathbb{R})$.

- ① Je-li f spojitá a $\hat{f} \in L^1(\mathbb{R})$, pak pro každé $t \in \mathbb{R}$ je

$$f(t) = \mathcal{F}^{-1} \left[\hat{f}(\omega) \right] (t).$$

- ② Jestliže f a f' jsou po částech spojité (na $\mathbb{R}$), pak pro každé $t \in \mathbb{R}$ je

$$\frac{f(t+) + f(t-)}{2} = \mathcal{F}^{-1} \left[\hat{f}(\omega) \right] (t).$$

Důkaz: Vynecháváme. ■

Věta o inverzi

Důsledek

Jestliže dvě spojité funkce z $L^1(\mathbb{R})$ mají stejnou Fourierovu transformaci, potom se rovnají.

Důkaz: Vynecháváme. ■

Příklad

Je dána diferenciální rovnice

$$y''(t) - y(t) = e^{-t^2}.$$

Využitím Fourierovy transformace dostaneme řešení:

$$y(t) = -\frac{1}{2} \int_{-\infty}^{\infty} e^{-|\tau|} e^{-(t-\tau)^2} d\tau.$$

Souvislost s Fourierovou řadou

Nechť $a \in \mathbb{R}$, $f : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{C}$ je periodická funkce s periodou $T > 0$ a $f|_{[a, a+T]} \in L^1([a, a+T])$. Položme

$$f_T(t) = \begin{cases} f(t), & t \in [a, a+T], \\ 0, & t \notin [a, a+T]. \end{cases}$$

Pak Fourierovy koeficienty c_n funkce $f|_{[a, a+T]}$ jsou

$$c_n = \frac{1}{T} \int_a^{a+T} f(t) e^{-i\frac{2\pi}{T}nt} dt = \frac{1}{T} \mathcal{F} [f_T(t)] \left(\frac{2\pi n}{T} \right).$$

Souvislost s Fourierovou řadou

Příklad

Ať

$$f(t) = \begin{cases} 1, & t \in [-1, 1], \\ 0, & t \in \mathbb{R} \setminus [-1, 1]. \end{cases}$$

Již víme, že

$$\mathcal{F} [(f * f)(t)] (\omega) = \begin{cases} 4 \frac{\sin^2 \omega}{\omega^2}, & \omega \neq 0, \\ 4, & \omega = 0. \end{cases}$$

Fourierova řada zúžení funkce $f * f$ na interval $[-2, 2]$ proto je

$$1 + \sum_{n \in \mathbb{Z} \setminus \{0\}} \frac{4 \sin^2 \left(\frac{\pi n}{2} \right)}{\pi^2 n^2} e^{i \frac{\pi n}{2} t}.$$

- Jsou-li $f, g \in L^2(\mathbb{R})$, pak platí tzv. Parsevalova rovnost

$$\int_{-\infty}^{\infty} f(t)\overline{g(t)} dt = \frac{1}{2\pi} \int_{-\infty}^{\infty} \hat{f}(\omega)\overline{\hat{g}(\omega)} d\omega.$$

Odtud dostáváme tzv. Plancherelovu rovnost

$$\int_{-\infty}^{\infty} |f(t)|^2 dt = \frac{1}{2\pi} \int_{-\infty}^{\infty} |\hat{f}(\omega)|^2 d\omega.$$

- Zobecnění Fourierovy transformace do více poměnných: Fourierova transformace funkce $f : \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{C}$ je funkce $\hat{f} : \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{C}$ daná předpisem

$$\hat{f}(p) = \int_{\mathbb{R}^n} f(x)e^{-i\langle x,p \rangle} dx.$$

Analogicky se definuje inverzní Fourierova transformace funkce f .